

УДК 94(477)«1864/1917»

Засць О. В.

ЗЕМСЬКА МЕЛІОРАЦІЯ В ХЕРСОНСЬКІЙ ГУБЕРНІЇ

Досліджується досвід діяльності місцевого самоврядування в 1864 – 1917 рр. на Півдні України, зокрема Херсонського земства, в галузі меліорації. Лісоохоронна робота херсонського самоврядування полягала у застосуванні жорстких штрафів за самовільні вирубки на користь земства та запровадженні винагород за лісорозведення приватними власниками. За найменші посадки видавалися премії. Також, як в земських, так і в місцевих періодичних виданнях друкувалися статті і повідомлення про користь лісу в затримці вологи в ґрунті для збільшення урожайності існуючих сільськогосподарських земель. Земство всіляко пропагувало експеримент А. А. Де-Каррієра 80 – 90-х років XIX ст., коли в найнесприятливішій високій частині маєтку були проведені лісонасадження паралельними смугами, між якими сіялися зернові. Такі вітрозахисні смуги збільшили врожайність зернових без зрошення. Земством велася планомірна робота з заліснення ярів.

Ключові слова: лісорозведення, сипучі піски, лісосмуги, меліорація, премії за лісорозведення.

Вивчаючи проблему реформування місцевого самоврядування, треба відзначити, що в Україні є досвід ефективної роботи органів земського самоврядування 60 – 90-х років XIX ст. у галузі покращення якості земель з метою їх більш ефективного використання.

Коли в 1861 р. було скасовано кріпосне право, паралельно відбувалося реформування всього громадського життя держави, насамперед, заохоченням громадян до більш активного вирішення справ на місцевому рівні. Саме тому було запроваджене місцеве самоврядування – повітові і губернські земські управи. Земства виявилися для свого часу досить ефективною системою самоуправління. Губернські і повітові земські управи мали право формувати свій бюджет. Доходи земських установ склалися з місцевого податку – земського збору. Його доповнювали цільові дотації держави, наприклад, на підтримку місцевих шляхів сполучення, організацію народних училищ. Визначену частину доходу складали приватні пожертвування і прибуток від торгово-промислової діяльності земств. Досвід їх роботи є дуже актуальним для сучасної України.

Питання природоохоронної роботи земств Півдня України вже було предметом дослідження Т.П. Гармаш [1, с. 65-73], побіжно питання покращення природокористування в Херсонському земстві розглядала І.Я. Трускавецька [2, с. 143-150].

Продовжуючи дослідження діяльності земств у галузі меліорації, варто звернути увагу, що Херсонське земство було найбільше за площею і найбільш дієве на Півдні України.

Досягнення в галузі збільшення площі лісів Херсонської і Бессарабської губерній не просто значні, а найбільші в Російській імперії – 1505 десятин

(для порівняння Харківська – 476 десятин, Полтавська – 578 десятин) [3, с. 162]. Але це було результатом роботи Міністерства державних маєтностей, тобто державних лісництв. Із боку цього Міністерства були запроваджені різні заходи для заохочення приватної діяльності з лісорозведення. Зразкові роботи проводилися таким чином, щоб надавати приватним власникам усіляку підтримку.

Спочатку існування Херсонська губерньська управа лише захищала існуючі в губернії ліси. У 1873 р. губерньськими зборами була затверджена такса штрафів на три роки за шкоду, нанесену самовільними вирубками, злодійство та інші втрати лісу. Згідно з цими правилами за вирубку дерева товщиною від 2-х до 5-ти вершків з порушника стягувався штраф від 1 до 2 руб., а за квадратний сажень нарубаного хмизу від 50 коп. до 5 руб. за кубічний сажень [4, с. 93]. Також губерньські земські збори постановили призначити винагороду селянам за участь у гасінні лісових пожеж – 25 коп. в день літом і 15 коп. зимою [4, с. 507]. Також у 1874 р. Херсонські губерньські збори постановили, щоб у кожному повіті були організовані розсадники, але не всі повітові управи погодилися на це [4, с. 604-614]. Крім того, земства подавали клопотання Міністерству державних маєтностей про призначення почесних нагород і грошових премій за успіхи з лісорозведення. Як правило, отримували позитивні відповіді.

У «Сборниках Херсонского земства» 1880-х років публікували матеріали з методики розведення лісу, наукові дослідження з агрономії. Ці матеріали доводили, що ліс приносить користь у кліматичному відношенні, бо пом'якшує крайні температури зими і літа, дня і ночі, оскільки тепло більше утримується в лісах, аніж на відкритих ділянках. Друкувалися також наукові статті, які доводили, що ліс має значний вплив на рівень вологості повітря і ґрунту, бо якщо сильний дощ випадає на безлісу площу, то вода швидко стікає з поверхні, збирається в балках і входить в землю. У лісі ж, навпаки, вода повільно входить у ґрунт.

Поступово земство почало стимулювати розведення лісу приватними власниками. Почали надаватися премії за посадки лісу згідно з призначеними субсидіями Міністерства державних маєтностей. Так, Олександрійським земством порушено клопотання перед губерньською управою про надання премії селянину с. Бокова Євдокиму Маковецькому за висадку 392 фруктових дерев і 878 диких (ясен, берест, дуб, клен, осика, верба) та селянину с. Гуровка Андрію Кашлю за насадження біля хутора 1750 дерев і влаштування водопою і греблі, обсадженої двома рядами верби [5, с. 9]. Повітове земство клопоталося перед губерньським про призначення премії по 50 руб. кожному. Губерньська управа задовольнила це клопотання. Була також призначена премія селянину с. Любомірки Херсонського повіту Трохиму Шевченку і с. Пересадовка Трохиму Яценку по 25 руб. кожному

за посадку 250 і 300 фруктових дерев. У 1890 р. Єлисаветградське повітове земство попросило у губернського земства призначити премію 100 руб. відставному солдату Опанасу Вершуті з с. Добрянка. Губернське земство вирішило надати йому таку премію [6, с. 3].

Землевласник Длуборський з того ж повіту, масток якого оточений лісом, не мав проблем з ховраками, сараною та іншими шкідниками, тому що лисиці і птахи, які жили в лісі, їх знищували. У цілому в Херсонській губернії приватних лісів у 1891 р. було 48 128, 9 десятин, державних – 40 192 десятин Найкращим методом збільшення лісових насаджень до запровадження земств було визнано змагання між приватними землевласниками. Однак змагання не вийшло. Єдина премія була призначена землевласнику Дубецькому за заліснення 5 десятин Лісорозведенням займалися також німці-колоністи і селяни колишніх військових поселень. У військових поселеннях були засаджені 947,8 десятин Коли ж у 1861 р. земля була наділена селянам – ліс знищили. А німців-колоністів зобов'язали посадити $\frac{1}{2}$ десятин лісу на кожен двір і вони в 17 колоніях Одеського повіту насадили в 1845 р. ліс, який існував і в кінці XIX ст. Також були обсажені дороги між колоніями Гросс-Лібенталь, Клейн-Лібенталь, Нейбург, Александрфельд, Марієнталь, а в Канделі був розсадник [7, с. 95-100].

Стосовно діяльності земств в галузі озеленення, то методи діяльності були різними. Так, деякі повітові земства, наприклад, Тираспольське, Верхньодніпровське, Мелітопольське влаштовували на власні кошти розсадники для забезпечення молодими саджанцями населення свого повіту [8, с. 100]. Одеське повітове земство постановило клопотатися перед губернським, хоч і не було такої необхідності (бо рішення стосувалося питань повіту) про обов'язок кожного власника посадити навколо своєї садиби таку кількість дерев, яку визначить повітова управа, а також утримувати їх в належному стані і доглядати [9, с. 28-34]. Пропозицію Одеського повітового земства губернське хотіло запровадити по всій губернії, однак інші повітові земства не підтримали такої пропозиції [9, с. 4].

Досягненням Тираспольського повітового земства було те, що Кучієрські і Моловатські сипучі піски, які під час вітру засипали сусідні городи, на кінець 1897 р., були таки заліснені. Про це доповідало губернським зборам повітове в той час. А почалася їх засадка в 1893 р. на площі 100 десятин у с. Кучієри і 80 десятин у с. Моловата. Піски були поділені на ділянки між селянами пропорційно кількості наділів. На кожен наділ призначалася ділянка піску в 450 кв. сажнів Кожен вів роботи власними зусиллями. Спочатку ділянки обсаджувалися з усіх боків вербою, тополями, білою акацією, а внутрішня частина залишалася вільною і призначалася для виноградарників. Повітовий агроном Г.Д. Комарницький запропонував влаштувати показову земську ділянку – розсадник винограду і плодових дерев. У тому

ж 1893 р. було придбано 200 живців та інші саджанці в Олешківському лісництві на що повітове земство витратило 90 руб. 45 коп. [12, с. 13]. Правда, більшість селян засадили свої ділянки своїми деревами. А це було не легко, бо доводилося вивозити гній і солому, але більшість посадок прийнялися. Через це Тираспольські повітові збори просили Херсонські губернські надати позику в 150 руб. для видачі премії 12 Кучієрським і 9 Моловатським селянам, які особливо турботливо поставилися до заліснення своїх ділянок [12, с. 13]. Премії становили від 3 до 16 руб. Залежно від залісненої площі. Пізніше в 1900 р., коли Єлисаветградська повітова управа просила підтримати клопотання перед Міністерством землеробства і державних маєтностей про надання живців та спеціаліста для заліснення піщаної ділянки в 19,5 десятин, губернські збори порадили віддати ділянку в оренду селянам, а клопотаннями уряд не турбувати [13, с. 378]. Пізніше, бачачи шкоду від ярів, Херсонське земство вирішило запровадити посадку спеціаліста з укріплення ярів [14, с. 419].

Певний внесок у поширення лісонасаджень зробило Сільськогосподарське товариство Півдня Росії. Займаючись науковим обґрунтуванням і дослідженням лісопосадок, члени товариства були здивовані, що професор В.В. Докучаєв веде такі дослідження, бо на Півдні Росії такі експерименти вже проведені в маєтку А.А. Де-Каррієра в Херсонській губернії і опубліковані результати, де доводилась їх користь [10, с. 12]. Він з 80-х рр. до середини 90-х років XIX ст. засадив 380 десятин лісу паралельними смугами, які тягнулися з півночі на південь шириною 10-20 сажнів і довжиною 2 версти з проміжком у 100 сажнів. Причому такі насадження були зроблені в найвищій частині економії. Проміжки засівалися злаковими культурами (жито, пшениця, ячмінь та ін.). Сам власник зробив висновок, що врожай зернових, посаджених таким чином більший, ніж на рівнині. Так він довів, що меліорація на Півдні можлива без допомоги поливу і зрошення, користь від яких сумнівна [12, с. 62-72].

Меліорацією в Херсонській губернії займався не тільки А.А. Де-Каррієр, але й інші поміщики. Так С.В. Красильников з Бицильєвки Одеського повіту навесні 1897 р. заліснив схили ярів, які впадали в р. Свинная, причому посадка йшла смугами. Так він зупинив зсув ярів на площі 5 десятин. А землевласник Ф.П. Нікітін з Єкатериновки Тираспольського повіту також заліснив правий берег р. Середній Куяльник. Висадили дуби, карагачі, в'язи, ясени, клени. Були і деякі помилки. Так, штучні посадки в долинах у маєтках землевласниць Беннет в Єлисаветівці на площі 8 десятин та Іванової з Петровки до 70 десятин були переважно з акації, а бузина з'явилася сама. Акацію садили через те, що швидко росте, але пізніше між нею нічого не можна було посадити і прорідити, бо колюча. Та іноді посадки акації були корисні. Так, землевласник І. П. Живкович з м. Братського Єлисаветград-

ського повіту на площі 82 десятин кілька років садив дуб разом з акацією навколо, або «опушкою». Це робилося для того, щоб затінити дуб поки він маленький, а потім акація вирубувалася і більше не росла. Почав він такі посадки в 1888 р. у долині р. Мертвовод, а до 1897 р. це вже був чудовий дубовий гай. У цілому власник планував заліснити 120 десятин у степу між р. Мертвовод і ярмом, що до нього йшов.

Великий внесок у збільшення кількості лісів зробили приватні землевласники. Так, поміщик Скаржинський Віктор Петрович у своєму маєтку Трикрата поблизу м. Вознесенська Єлисаветградського повіту ще з 1818 р. протягом 56 років засадив 400 десятин. Ліс, посаджений В.П. Скаржинським у Трикратах засихав на вершинах балок, чого не можна сказати про сосну, виноградники та ялівець, які чудово росли на схилах і дні балок. Цю проблему спадкоємці В.П. Скаржинського вирішили шляхом посадки «опушки» навколо дерев, поки вони маленькі.

Помічник лісного Харківського лісництва, взятий тимчасово на посаду лісового кондуктора Херсонським земством, Іван Антонович Яцкевич, весною 1900 р. їздив губернією з метою надання порад землевласникам з лісорозведення. Він тоді ж звітував, що в Братолюбівці Олександрійського повіту в маєтку Віри Львівни Кефала були посіяні жолуді в канави на площі 4 десятин. По схилу яру жолуді зійшли і їх укріпили по краях трьома рядами глоду, а по самому схилу шістьма рядами. Усього було посаджено 10 000 трирічних саджанців під кілок, а 5-річні саджанці ялини звичайної садили в парку в ямки.

У маєтку Весела Боковенька Миколи Львовича Давидова в 9 верстах від станції Куцівка за планом професора О.Є. Регеля, та дендролога Є.Л. Вольфа був закладений новий парк, 30 десятин фруктового саду, 20 десятин винограднику. Посадки парку склалися з різних видів листяних і хвойних дерев, кущових і деревних порід, між якими були рідкісні американські види. Всі посадки парку чудово росли завдяки старанному особистому догляду власника. Однак, план через кілька років довелося переглянути. Перша посадка була розташована в парку. Там ґрунт дуже затвердів, дерева вкрилися лишаями і перестали рости. Друга посадка в степу, на підвищеному рівному місці також не прижилася. За порадою лісового кондуктора І.А. Яцкевича в степу була посаджена акація для захисту майбутніх дерев. В тому році були зроблені насадження в парку під кілок 2-річних сіянців дубу, ясеня, клена рядами на площі 8 десятин, а з 4 по 7 травня було засаджено в розсадник на наступну весну сосну австрійську, ялину кавказьку.

У маєтку Івана Васильовича Канатова при с. Черняковка того ж Олександрійського повіту за 15 верст від Єлисаветграда саджанці були в розсаднику і не висаджені, оскільки під час паводку прорвало греблю і левада довго була під водою.

В Ананьєвському повіті, в маєтку Мардарівка Л.І. Курис був великий фруктовий сад з виноградником, до якого прилягало 10 десятин посадки білої акації віком 10-15 років. Також в маєтку було 3-12 десятин природнього лісу, поділеного на 18 ділянок, які не всюди з'єднувались між собою. І.А. Яцкевич запропонував з'єднати їх штучними посадками.

В Єлисаветградському повіті в маєтку Балехіно земського начальника Миколи Феодосієвича Долинського в 17 верстах від станції Плетений Ташлик було посаджено глоду для живоплоту близько 1 версти до насипу гранітної канами. Жива огорожа була «опушкою» для дуба, американського ясена та клена. У яру також сіяли жолуді під сапу як картоплю. І.А. Яцкевич запропонував зробити посадку з живоплоту по кордону всього маєтку із метою протидії самовільним випасам худоби та перельоту шкідливих жуків.

У Тираспольському повіті в маєтку Машенька дворянина Болеслава Васильовича Новицького засадили рядами схил Малігонівського яру.

У Херсонському повіті у маєтку Новосілка Ахілеса Леонардовича Новицького заліснили 5 десятин на леваді, на березі р.Інгулець біля глибокого яру, для попередження розмиву берегу. Також була обсаджена дорога довжиною 270 сажнів від маєтку до нового вокзалу. Це було 2 ряди саджанців 3-річної сосни, тополь обабіч дороги.

Щоб заохотити селян до заліснення піщаних площ, рішенням Державної Ради було визначено звільнити штучно заліснені ділянки селянських наділів від викупних платежів [15, с. 2]. Для земств була важливою підтримка уряду в справі заліснення пісків і боротьби з ярами. Лісовий департамент організував у Бахмутському повіті Катеринославської губернії показові роботи з укріплення ярів і просив усі повітові управи Катеринославської, Таврійської, Херсонської і Бессарабської губерній прислати по одному або більше селян для спостереження та участі в таких роботах. Самі роботи, спеціалістів, матеріал надав організатор, для чого асигнував 500 руб., а проїзд учасників мали оплатити місцеві земства [16, с. 316-317]. Усі повітові управи Херсонської губернії направили представників для навчання на ці курси.

Варто зазначити, що авторитет ґрунтознавця В.В. Докучаєва був тоді дуже великим, а земства і сільськогосподарські товариства в губерніях і повітах, де часто були одні і ті самі люди, шукали нові методи більш ефективного ведення господарства, обговорювали і пропагували його роботи. Він переконливо доводив, що саме зменшення площі лісів в степу призводить до посилення випаровування води, пониження рівня ґрунтових вод, руйнування родючого шару чорнозему. Загальним наслідком зменшення площі лісів стають безсніжні зими та сухе літо. До заходів покращення господарства, належить обсадження деревами берегів річок, як великих і найменших, розчищення джерел і їх затінення штучними посадками. До методів зрошення в степу, В.В. Докучаєв відносив створення системи ста-

вків з природних западин, до яких канавками має спускатися дощова вода. Для її збереження слід обсаджувати такі штучні ставки деревами. Поля та дороги в степу також варто обсаджувати деревами для накопичення вологи. Всі піски, горби, взагалі незручні для господарства ділянки також засаджувати деревами та кущами для затримки води [17, с. 105].

Якщо підсумувати діяльність Херсонського земства в галузі меліорації, то більшість лісонасаджень, зроблених у той час за його сприяння, існують і досі як дендрологічні парки, парки чи інші насадження. Вони довели часом свою ефективність і правильність культивування. Наразі колектив Херсонського державного аграрного університету в своєму дослідженні «Меліорація і водне господарство Херсонщини» єдиним видом меліорації вважає зрошення, йому і приділено всю увагу в посібнику. У висновках зазначено, що основним фактором розвитку сільського господарства на Півдні України є гідромеліорація [18, с. 118]. Але якщо дослідники будуть усіляко представляти і пропагувати земські методи меліорації, які розумілися набагато ширше, а місцеве самоврядування вибере все краще з земського досвіду другої половини XIX – початку XX ст., це допоможе в вирішенні проблем покращення якості земель на Півдні України.

Джерела та література

1. Гармаш Т.П. Історія становлення і розвитку природоохоронної справи на Півдні України та Криму (XIX – початок XX ст.) / Т. П. Гармаш // Питання історії науки і техніки. – 2010. – № 1. – С. 65-73.
2. Трускавецька І.Я. Діяльність Й.К. Пачонського і Херсонського земства по заснуванню природничо-історичного музею (кінець XIX – початок XX ст.) / І. Я. Трускавецька // Вісник Харківського політехнічного інституту. – 2012. – С. 143-150.
3. Среди́нский Н. К. Доклад на VIII Отделе Русского Технического Общества / Н. К. Среди́нский // Железнодорожное дело. – 1889. – С. 162
4. Херсонское губернское земское собрание. Сессия XVI, 22-30 октября 1875 г. (отчет стенографический) – Херсон: Типография Н.О. Ващенко, 1876.
5. Приложения // Сборник Херсонского земства. – 1882. – № 1.
6. О выдаче премии за лесоразведение крестьянину А.Я. Вершуте // Сборник Херсонского земства. – 1890. – № 10. – С.3.
7. Трезвинский Ф. Леса Херсонской губернии / Ф. Трезвинский // Сборник Херсонского земства. – 1891. – № 5. – С. 95–100.
8. Исторический обзор 50-летней деятельности Общества сельского хозяйства Юга России // Сборник Херсонского земства. – С. 100.
9. Доклад об обязательном древонасаждении // Сборник Херсонского земства. – 1891. – № 10. – С. 28–34.

10. Копия отношения Херсонского губернатора от 29-го января 1892 г. № 472 в Херсонскую земскую управу // Сборник Херсонского земства. – 1892. – № 2. – С. 4.
11. Отчет К.Ф. Лысенкова о степном лесоразведении // Сборник Херсонского земства. – 1897. – № 2. С. – 62-72.
12. О выдаче премий за лесные насаждения // Сборник Херсонского земства. – 1897. – № 10. – С. 1.
13. Доклад № 85 Об облесении песчаного участка на землях, принадлежащих Елисаветградскому земству // Сборник Херсонского земства. – 1900. – № 10. – С. 378.
14. Об учреждении должности специалиста по укреплению оврагов // Сборник Херсонского земства. – 1899. – № 9. – С. 419.
15. Правительственный вестник. – 1904. – 2 сентября.
16. По вопросу о борьбе с развитием оврагов, об утверждении расхода 200 руб. // Сборник Херсонского земства. – 1903. – № 12. – С. 316-317.
17. Докучаев В.В. Наши степи прежде и теперь / В.В. Докучаев. – С.-Петербург : Типография Е. Евдокимова, 1892. – 117 с.
18. Ушкаренко В.О., Морозов В.В. Меліорація і водне господарство Херсонщини / Ушкаренко В.О., Морозов В.В., Андрієнко О.І., Рудницький О.К., Волочнюк Є.Т., Ємченко Г.В., Савіна Т.А. – Херсон: Видавництво ХДУ, 2006. – 204 с.

Заец Е. В. Земская мелиорация в Херсонской губернии.

Исследуется опыт деятельности местного самоуправления на Юге Украины в 1864-1917 гг., в частности Херсонского земства, в области мелиорации. Работа по охране леса херсонского самоуправления заключалась во внедрении жестких штрафов за самовольные вырубки в пользу земства и введении вознаграждений за лесоразведение частными владельцами. Также как в земских, так и в местных периодических изданиях печатались статьи и сообщения о пользе леса в задержке влаги в почве и для увеличения урожайности. Земство всячески пропагандировало эксперимент А. А. Дэ-Карриера 80 – 90-х годов XIX в., когда в самой неблагоприятной высокой части имения были проведены лесонасаждения параллельными полосами, между которыми сеялись зерновые. Планомерно велась работа в земстве по облесению оврагов.

Ключевые слова: лесоразведение, сыпучие пески, лесополосы, мелиорация, премии за лесоразведение.

Zaiets O. V. District land development in Kherson government.

The experience of local self-governing in the South of Ukraine, particularly in district land development in Kherson government (1864–1917), is being studied. Forest protection activities consisted in severe penalties for unauthorized deforestation in favor of district and benefits systems for afforestation by private owners. The articles and reports about forest profit in water retention in soils and for crop yield increasing published both in district and in local periodicals. The district in every possible way popularized the A. A. De-Carrier's experiment in 80-90's of the XIX century, when in the most unfavorable highest part of the estate the afforestation had been

accomplished in the form of two parallel stripes, between them grain crops were being sown. Regularly the district activities in ravines afforestation were being implemented.

Keywords: *afforestation, quicksand, shelter belts, land development, benefits for afforestation.*

УДК 338.43:061 (477) (047.31) (091)

Зосімов І.О.

УКРАЇНСЬКИЙ НДІ ЕКОНОМІКИ Й ОРГАНІЗАЦІЇ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА: ПЕРШИЙ НАУКОВИЙ ЗВІТ (за 1928 – 1929 рр.)

У статті детально досліджується науковий звіт Українського НДІ економіки й організації сільського господарства за 1928 – 1929 рр. Вказаний НДІ діяв у 1928 – 1937 рр., однак матеріалів щодо його наукової діяльності не збереглося, звіт залишився лише у публікаціях «Вісника сільськогосподарської науки та досвідної справи», але, ще швидше, – в архівних установах України.

Ключові слова: *Україна, сільське господарство, економічні фактори сільськогосподарського виробництва, перший науковий звіт Українського НДІ економіки й організації сільського господарства за 1928-1929 рр. як наукової установи.*

Минуле українського народу є значною мірою історією розвитку землеробства та сільськогосподарського виробництва. Результати дослідження, викладені у науковій статті, висвітлюють діяльність Українського НДІ економіки й організації сільського господарства, який діяв у 1928–1937 рр. Проте майже немає офіційних даних про звіт його наукової діяльності. Збереглося лише кілька публікацій, однак ознайомлення з ними не давало можливості детально виявити характер наукової діяльності установи [1, с. 146-148]. Аграрний актив було поінформовано на урочистому зібранні, скликаному 11 березня 1929 р. в м. Харкові з нагоди відкриття інституту [2, с. 129]. Повідомлення на зібранні були поверховими тому й варто дослідити науковий звіт НДІ саме за 1928 – 1929 рр.

Вперше відомості про наукову діяльність цього НДІ висвітлено в матеріалі «Український науково-дослідний інститут економіки й організації сільського господарства (1928 – 1937 рр.). Документи та матеріали», датованому 2015 р. [3, с. 222].

Попри все, за радянську добу сільськогосподарська наука намагалася дистанціюватися від політики й зберегти наукові традиції. Тому в статті проаналізовано лише перший (і єдиний) науковий звіт Українського НДІ економіки й організації сільського господарства. Його особливість полягала у тому, що економічні завдання інституту мали сформулювати стратегію наукового й дослідницького комплексу сільськогосподарського виробництва країни для аграрного майбуття Радянської України. Насправді ж представлений науковий звіт став останнім, бо після цього (з 1929 р.) почалося